

cev je 120 — ogerskih 60 in avstrijskih 60. 20 avstrijskih poslancev voli gospodska zbornica, 40 pa državni zbor. Teh 40 državnih poslancev se voli po deželah in sicer tako, da imajo na pr. vsi štajarski državni poslanci (27) pravico izvoliti v delegacijo 2 ude in pa enega namestnika; kranjski volijo enega ude in enega namestnika, koroški ravno tako. Vseh teh 60 avstrijskih poslancev skupaj se imenuje avstrijska delegacija. — Mnogoteri državni poslanci izmed nemških liberalcev je pa skušalo vladi nasprotovati s tem, da so zahtevali, naj se druge reči poprej obravnavajo v zbornici — in potem še le naj se voli v delegacijo. Toda z 206 glasovi proti 107 je sklenila zbornica, da se v prihodnji seji izvrši ta volitev. Z večino državnega zbora so takrat glasovali tudi nemški veleposestniki in Italijani. To je značilno! Najbrž si je vlada ti dve stranki pridobila za-se, kar bi bilo na grozno škodo Slovencev.

V drugi seji se je vložilo zopet mnogo predlogov. Slov. poslanec je predlagal, naj se pomaga po letošnji toči poškodovanim Dolenjcem; g. Žičkar pa je vprašal deželnoobrambovskega ministra zastran odškodovanja vsled vojaških vaj in zavoljo motenja božje službe po vojaki.

V tretji seji državnega zbora, dne 25. sept. so se torej vršile volitve v delegacijo. Za Štajarsko sta izvoljena grof Attems in profesor Hofmann, — v namestnika dr. Hochenburger. Nemško-liberalna stranka ne pozna na Štajarskem ne Slovencev, ne nemških katoličanov. Smemo pa trditi z dobro vestjo, da nas je Slovencev in konservativcev na Štajarskem mnogo več, nego liberalcev in bi se spodobilo, da se nam privoščijo vsaj eden poslanec v delegacijo. Tako je nemškim liberalcem na ljubo ukrojena volilna postava za volitve v okrajni zastop, v deželni in državni zbor. V delegaciji bomo Slovenci letos zastopani samo po enem Slovenceu. Za Kranjsko namreč je izvoljen dr. Šustersič. Dr. Pommer je pa stuhotal moder (?) predlog; zahteval je namreč, da se sme sicer govoriti v svojem materinem jeziku; toda predsedniku mora izročiti svoj govor v nemškem jeziku.

25. september ostane za avstrijske katoličane v žalostnem spominu. Ministerski predsednik, grof Badeni, se je spozabil tako daleč, da je poklical državnega poslanca, kričača Wolfa na dvoboj. Streljala sta drug na drugega s pištolami. Wolf je Badenija zadel na desni roki, ki je težko ranjena. Sveta katoliška cerkev izobčuje iz svoje srede vse, ki se podajo na dvoboj, pa tudi one, ki jim kakor koli pri dvoboju pomagajo ali navlašč gledajo, kako se bijejo ali streljajo dvobojevniki. Uboga Avstrija! . . .

Kako se Spodnji Štajar pripravlja za Pruse.

(Dalje.)

Oglejmo si razne urade posebej; začnimo z okrajnimi glavarstvi. Uradniki okrajnih glavarstev so zastopniki visoke vlade, in njim je med drugim tudi izročena skrb za prav uspešno germanizacijo. Naši ubogi slovenski sinovi tega zaupanja pri visoki vladi nimajo, in zatorej sedijo na teh imenitnih mestih večinoma le nemški plemiči. Jeden jedini slučaj nam je znan, da je sin slovenskega štajarskega kmeta si izvolil kruh pri okrajnem glavarstvu; a kmalu je videl, da tam ne pride dalje, in obrnil se je raje k drugemu stanu, v katerem je zdaj visoko čislán. Tako pri celi politični upravi na Štajarskem v resnici ni niti jednega slovenskega uradnika.

Kakor je delokrog okrajnega glavarstva obširen, tako pomenljiv in v narodnem oziru za nas poguben je njegov upliv. Pritisk njegov čuti okrajni in krajni šolski svet, okrajni in občinski zastop, in gospoda okraj-

nega glavarja pohvalen, preté ali karojoč pogled oziroma moralen nemil sunek pod rebra ali dobrohotne opomine in blage poduke je že doznal vsakdo, kdor je bil ud jedne ali druge gori navedenih korporacij. Občinski predstojniki vedo o tem menda največ pripovedovati, kakor n. pr. jareninski, ki se bojuje za slovenski poslovní jezik. Skratka germanizujoči upliv okrajnih glavarstev se da zasledovati dol do občinske table in do izveske, ki jo ima črevljár na steni. In ravno o teh se par besed.

Najvišji politični urad na Dunaju, to je ministerstvo za notranje zadeve je izdalo pred par leti ukaz, da ima vsak obrtnik vidno naznanjeno imeti svoje ime in obrt, dobro poznajoč slabost Slovencev, da kaj radi pokažejo tujščino, kolikor je znajo ali tudi ne. Sicer je otroče in smešno, hoteti na tak način število Nemcev si povečati, kajti to nemštvo je vendar le za oko; ali resnica je tudi, da se naša vlada takih sredstev poslužuje, češ, da je vsaj na videz več Nemcev; čemu bi pa inace pri ljudskem štetju dajala zapisavati občevalni, ne pa materni jezik, ko vendar prvi za statistično vedo nima nobene vrednosti, kakor pri ljudskih štetjih tudi nobena država vse Evrope ne dá določevati občevalnega jezika?

Napisi, koje smo vzeli v misel, so na Spodnjem Štajarskem večidel nemški; zgornja Savinjska dolina je v tem oziru najčastnejša; žalostno pa je po Slovenskih goricah. Tukaj je čisto slovenski napis bela vrana; k večjemu če vidiš za debelo pisano nemščino našo milo slovenščino v suhih, drobnih črkah. Prava podoba naših narodnih razmer! Dragi moj! Ali ne veš, ali pa že ne čutiš več, da ima tebi, ker si Slovenec, na prvem mestu biti vedno slovenščina, nemščina, če že ne moreš brez nje biti, na drugem, ker je jezik tujcev. Ali bi se ti dopadlo in zdelo prav, ako bi sin pri gostiji na prvo mesto posadil kako tujo žensko, svoji lastni materi pa odkazal mesto tam doli pri zadnji mizi? Bodi pošten, ne daj se zapeljati, da zaničuješ svojo mater, svoj jezik! Saj vendar stara prislovica pravi: »Jeden Bog, jedna vera, jedna mati, jeden jezik!« Dobro si jo zapomni, če ti še ni bila znana, in globoko si jo vtisni v srce! Veruj, da se kot Slovenec z nemškim napisom pred svetom onečastuješ; sicer se ga naši prusaki veselijo, ali poštenjaki te zato zaničujejo.

Tudi smešijo se često naši ljudje z nemškimi napisi, kajti čitajo se včasih take spakedrije in neumnosti, da se nehoté vsili misel: »Osel, ki vsemu svetu oslarijo prodaja.« Gotovo ni preostra, če se na tabli čita: »Jozef N., Gasthauer und Fleisbirt«. Ostani torej pri svoji slovenščini, katero znaš in katere se ti ni treba sramovati; le v čast ti bo. Saj tudi Nemec ne sili po drugem jeziku, tudi Francoz ne, pa tudi noben majhen narod ne, in če je še mnogo manjši od slovenskega. Sedaj pa še zastran pisanja osebnih imen ali priimkov. Če imaš nemški priimek, na pr. Schneider, slobodno ga pišeš nemški; če pa imaš slovenskega, na pr. Potočnik, piši ga tudi slovenski, ne pa Pototschnigg, kar je cvet neumnosti. Le poslušaj! Praded tvoj je imel svoj kos zemlje in tudi bivališče ob potoku; zvali so ga radi tega Potočnika in ime mu je ostalo. Tvoj praded je bil Slovenec, ljudje, ki so ga krstili, so bili Slovenci, beseda potok je slovenska kakor tudi ime Potočnik, katero se torej ima pisati slovensko, če bi naj bilo pametno pisano. Slovensko abecedo poznaš, saj si hodil v šolo, in torej veš, da za peti glas tvojega imena služi črka č, za zadnji pa k. Vse drugo pa je neumnost, kajti kakor Nemci nikdar niso pisali in tudi sedaj ne pišejo po slovenskem pravopisu, tako tudi Slovenci ne po nemškem.

Dobro vemo, da je ministerstvo za notranje zadeve izdalo ukaz, po katerem se imajo osebna imena pisati,

kakor so pisana v krstnih knjigah od stare dobe, t. j. od dobe cesarja Jožefa II. naprej. Pod tem cesarjem pa se je moralo na vse kriptje nemčevati in tudi slovenska imena so se izpreminjala, in tako so nastala, kakor se da po starih listinah dokazati, iz Goričnik Bergmann, iz Tresoglav Schüttelkopf, iz Ševeder Schönwetter, iz Sršen Sehrschön, iz Breg Wreg, iz Krničnik Karnitschnigg, iz Vovšek Wouschegg itd. Ministerski ukaz veleval torej z drugimi besedami, da se imajo slovenska imena kolikor jih je dosedaj že pisanih nemški, nadalje tako pisati. Gledé na to opozarjamo, da ima vsakdo pravico zahtevati, da se v krstni knjigi zraven ponemčenega imena otrokovega postavi ime v pravi slovenski obliki. Dotičnemu otroku lahko služi potem le popravljena oblika imena. Sicer pa se nikomur, kogar ime je v krstni knjigi popačeno, ni bati, da bi, če piše svoje ime pametno, radi tega se mu pridržala dedščina, ki jo ima dobiti po kakem zlatem stricu v Ameriki. Ali je dotičnik pravi dedič ali ne, se že da dognati.

Da se še enkrat povrnemo k izveškam. Obrtniki, trgovci in drugi, ki imate nemške napise! Dajte je popraviti ter imejte v časti, kar je vašega. Kdor hoče obogateti, gleda na krajcarje; in mi Slovenci moramo, ako se nam sedanje neznosno stanje naj kedaj obrne na bolje, začeti gledati na najmanjše stvari, še mnogo manjše od napisov na izveškah. Za desetice, ki je utegne to tega in onega stati, naj mu ne bo žal; položil jih je narodu na oltar. Drugi zavedni Slovenci, ki izvesk nimate, in razumniki, vi pa uplivajte na one, podučite jih in ne dajte jim miru, dokler niso narodu našemu dali, kar je narodovega!

Cerkvene zadeve.

Sv. Jožef pri Mariboru.

(Zgodovinska črtica.)

(Dalje.)

Kmalu potem je za Maribor in okolico nastopila prav huda doba britkosti, v kateri je cerkva sv. Jožefa daleko zaslovela. Bila so to osodepolna kužna leta 1679 do 1683.

Že leta 1668. so se začela na nebu in zemlji prikazovati nevarna znamenja. Po letu je bila nestrpljiva vročina, a v kljub temu je bilo vedno bolj mokrotno. Vsled strašnih ploh, ki so se meseca avgusta vlivale, narastle so na spodnjem Štajarskem vse reke ter napravile semtertja mnogo škode. V jeseni vlačile so se smradljive megle po zemlji in kužile zrak, ki je bil zelo nezdrav. Pri Slov. Gradu in tudi niže Maribora umrli so nekateri prav naglo, — s sumljivimi znamenji, v Celju pa je že nesrečna kuga davila in morila. Zato so se tudi v Mariboru bali, da jim bode novo leto za vezilo prineslo morilko kugo. Pa leto 1679. še za Maribor ni bilo posebno nesrečno, dasiravno je vreme tudi v tem letu bilo zelo nenavadno in nezdravo. V ruški okolici imeli so sicer neko nalezljivo bolezen, pri Sv. Lovrencu v Puščavi pa meseca julija že tudi kugo, a ta še v tem letu ni tako hudo razsajala, kakor 1680 in naprej. —

Soditi po poročilih, davila je kuga najprej ob koroški in nemško-slovenski meji ter je za Dravo prišla v Maribor. Od tod se je naglo razširila ne le po Dravskem polju, nego tudi po Slov. goricah. V Mariboru oglasila se je morilka že meseca junija 1680. Pa v kljub temu, da je v mestu in predmestju umrlo več oseb, večinoma prav naglo, ni se za to nikdo posebno zme-

nil. Reklo in trdilo se je, da so imeli vročinsko bolezen. In tako se je zgodilo, da se je kužni strup vedno bolj širil in celo mesto okužil, predno se je bilo kaj v obrambo ukrenilo.

Proti koncu meseca junija je bilo videti, kakor bi kuga hotela prenehati, a kmalu je začela moriti z novo močjo. V veliki bolnišnici, ki je stala blizu kužnega pokopališča, umrli so v nekaterih dnevih ne le vsi strežniki, pogrebci in grobarji, nego tudi nekateri zdravniki in duhovniki. A tudi zvun bolnišnice po hišah ni bilo bolje. Angelj morije se je pomikal od hiše do hiše in se ni zmenil ne za starost, ne za stan. Zdaj je segel po nežnem detetu, ki se je v maternem krilu veselo igralo, in revče začelo se je takoj lecati in bilo je po njem. Zdaj je razlil smrtni strup po žilah materi ali očetu, in ni ga ganilo mlo jokanje nedolžnih otročičev, ki so kot sirote ostali brez vsake podpore celo osamljeni na svetu. Možu je pobral ljubo ženo, ženi pa dragega soproga, prijatelju vzel zvestega prijatelja, — in tako je kosila kosa neizprosljive smrti brez razločka in usmiljenja posebno septembra in oktobra 1680. Navadno je prvi za kugo umrli v hiši okužil tudi vse druge, in jednega za drugim odvedel je angelj smrti na drugi svet.

Da v toliki stiski ljudje niso pozabili na Boga, je lahko misliti, saj je dovolj znano, da nevolja moliti uči. V tem času hudega obiskovanja božjega zatekali so se Mariboržani z raznimi obljubami k sv. Roku, sv. Sebastijanu, sv. Barbari, zlasti pa k Materi božji in k njenemu deviskemu soprogu, sv. Jožefu. Ko bi zamogla pečina, na kateri stoji cerkev sv. Jožefa, govoriti, pripovedovala bi nam, da je v onih prežalostnih časih več tisoč ljudij imenitnega in priprostega stanu dospelo tja ter se je v prvotni cerkvi sv. Jožefa zaupljivo priporočevalo sv. Jožefu in dev. Mariji; — povedala bi nam, koliko vročih solz se je ondi prelilo, koliko gorečih molitev opravilo, da bi Bog hudo šibo odvrnil.

Ko je potem koncem leta 1680. v Mariboru kuga celo prenehala, dasi je še drugod hudo davila, postavili so meščani vsled zaobljube leta 1681. na mestnem trgu veličastno štalvo Marije, brez madeža spočete, s podobami kužnih patronov ob straneh, na hribu zunaj mesta pa cerkvico sv. Barbare.¹⁾ V cerkvi sv. Jožefa pa, v katero so verni od vseh strani z raznimi darovi prihajali, opravljala se je dan za dnevom sv. maša v zahvalo, da je Bog po priprošnji sv. Jožefa in dev. Marije grozno kugo od mariborskega mesta milostljivo odvrnil.

(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Domača zdravila za živino.

(Konec.)

Grenka sol, z domačo soljo zmešana, je dobro zdravilo zoper vročinsko bolezen. Konju se daje k otrokom ali ovsu primešana po 30 do 60 gramov, enako tudi govedi, mali živali pa pol manj — po dva do trikrat na dan. Če pa to še premalo izprazni želodec, treba še pomnožiti grenke soli.

Hmelj je dobro sredstvo, pokončati uši v kurnikih in golobnjakih. Dene se na tla v kurniku kuhanega hmelja in pusti nekaj dni ležati. Med tem se uši v njem zberejo, na kar se vse pobere in zažge. Na ta način se najlozje prežene mrčes iz perutninskih hlevov.

Jagode črne, s kuhane, so zdravilo za drisko pri svinjah. Vzame se jih za pest veliko, v vodi skuha, da postane kaša, in po enkrat na dan svinji daje.

¹⁾ Ign. Orožen, I., 3., 22. in 538.